

Stortinget
Utenriks- og forsvarskomiteen

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

2019/243-3/FD II 5/MAMA

04.03.2019

Anmodning om departementets uttalelse til Dokuments 8:68 S (2018-2019)

Jeg viser til brev fra Stortingets utenriks- og forsvarskomite (UFK) av 8. februar 2019 med anmodning om departementets uttalelse til Dokuments 8:68 S (2018-2019) representantforslag fra stortingsrepresentanten Bjørnar Moxnes om Libya-krigen og bruk av norsk forsvarsmakt i utlandet. Svaret er koordinert med utenriksministeren.

1) Svar til UFK til forslag nr. 1 om «hvor mange som ble drept og skadet av de bombene som ble sluppet av norske kampfly over Libya»:

NATOs operasjoner i Libya i 2011 har vært gjenstand for både interne og eksterne undersøkelser. En FN-kommisjon (International Commission of Inquiry on Libya) gjennomgikk i 2012 eventuelle brudd på humanitærretten og konkluderte med at NATO utviste stor aktsomhet og traff en rekke forholdsregler for å unngå at sivile liv gikk tapt. På norsk side har Forsvaret, bl.a. i forbindelse med FN-kommisjonen og NATOs undersøkelser av mål der det forelå mistanke om sivile følgeskader, gjennomgått alle norske bombemål. Konklusjonen var at ingen av de målene som var gjenstand for internasjonale undersøkelser på grunn av mistanker om sivile følgeskader, ble angrepet av norske fly. De fleste av angrepene som har vært gjenstand for internasjonal kritikk for å ha forårsaket unødige sivile dødsfall, skjedde etter at norske jagerfly var trukket tilbake i august 2011. Libyautvalget fikk i oppdrag å evaluere om Norge etterlevde sine humanitærrettslige forpliktelser under deltakelsen i Libya-operasjonene. I rapporten er et helt kapittel viet dette spørsmålet, hvor utvalget konkluderer med at det ikke finnes holdepunkter for å hevde at norske tokt har skjedd utenfor rammene av Norges humanitærrettslige forpliktelser, eller at det foreligger utilsiktede sivile dødsfall som resultat av norske flytokt. Utvalget påpeker også at det er lite sannsynlig at Norge er ansvarlig for følgeskader av våpen som ikke har truffet eller detonert. Undersøkelsene stortingsrepresentant Moxnes etterspør er derfor allerede foretatt og tematikken er godt belyst i utvalgets rapport.

2) Svar til UFK til forslag nr. 2 om «daværende statsminister Jens Stoltenberg tilsidesatte Forsvarsdepartementets folkerettslige og grunnlovsmessige vurdering av at Norge kom i krig mot Libya, da han i Stortinget 29.mars 2011 uttalte at «Norge er i folkerettslig forstand ikke i krig»:

Det vises til Libya-utvalgets grundige vurderinger av de folkerettslige og grunnlovsmessige aspektene ved Norges deltakelse i Libya-operasjonen. Det er på denne bakgrunn derfor ikke nødvendig å foreta ytterligere undersøkelser av spørsmålet.

3) Svar til UFK på forslag nr. 3 om «hvordan man innenfor Grunnlovens rammer kan sikre at norsk forsvarsmakt ikke brukes utenfor landets grenser utenom ved selvforsvar eller i oppdrag under FN-ledelse»:

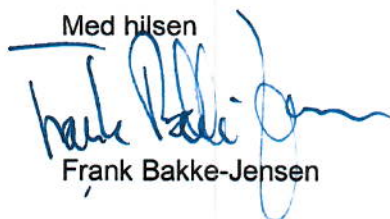
Både folkeretten og Grunnloven setter klare skranker for hva regjeringen kan beslutte om bruk av militærmakt utenfor Norges grenser. Den klare folkerettslige hovedregelen er at stater ikke kan true med eller bruke makt mot andre stater. Fra dette maktforbudet finnes tre unntak: selvforsvar, mandat fra FNs sikkerhetsråd eller med samtykke fra vertslandet. I tillegg kommer vilkårene eller de konstitusjonelle rammene Grunnloven setter for en beslutning om bidrag med norske styrker til internasjonale operasjoner. Særlig sentrale er Grunnloven §§ 25 og 26. Grunnloven § 25 angir blant annet at Forsvaret ikke må «overlates i andre makters tjeneste» og § 26 angir regjeringens prerogativ til å beslutte bruken av militærmakt. Regjeringen vurderer alltid eventuelle norske styrkebidrag opp mot Grunnlovens krav og folkeretten. Det er ikke aktuelt å beslutte bruk av norsk forsvarsmakt utenfor landets grenser uten at dette er i overensstemmelse med disse. Samtidig åpner både folkeretten og Grunnloven for at norske styrker kan delta i militære operasjoner utover de to kategoriene som stortingsrepresentant Moxnes henviser til. Det er ikke hensiktsmessig å innskrenke dette.

4) Svar til UFK på forslag nr. 4 om «hvordan man kan sikre at regjeringsbeslutninger (kongelige resolusjoner) om norsk deltakelse i militæroperasjoner i utlandet må offentliggjøres før de trer i kraft»:

Regjeringens formelle beslutninger om å delta i internasjonale operasjoner treffes av Kongen i statsråd, og i form av kongelige resolusjoner. Kongelige resolusjoner trer i kraft umiddelbart, om ikke annet er oppgitt i selve beslutningen. At beslutningen er trådt i kraft innebærer ikke at selve utstasjoneringen av styrkebidraget skjer umiddelbart, da dette kan avhenge av operasjonelle forhold. Stortingsrepresentant Moxnes ber Stortinget anmode regjeringen om å komme med forslag til hvordan man kan sikre at kongelige resolusjoner offentliggjøres før de trer i kraft. Det vil ikke være mulig å offentliggjøre en beslutning før den er fattet. Når det gjelder offentliggjøring av kongelige resolusjoner etter at de har trådt i kraft, legges det vekt på å sikre og styrke åpenheten om sentrale beslutninger, men dette hensynet må samtidig balanseres mot andre forhold. Det vil for eksempel ikke være aktuelt å offentliggjøre informasjon som utfordrer operasjonssikkerhet, sikkerheten til personell eller forholdet til allierte. Ordningen med lukkede konsultasjoner og deling av gradert informasjon med Stortinget fungerer godt og har gjort det over lang tid. Stortinget har ulike mekanismer for å utøve demokratisk kontroll med regjeringen, hvilket er avgjørende for å skape tillit til regjeringens beslutningsgrunnlag. Regjeringen har notert seg at også Libya-utvalget har kommet med anbefalinger om enkelte forhold som bør inntas i kongelige resolusjoner som

vedtar deltakelse i internasjonale operasjoner. De forhold som Libya-utvalget påpeker bør inngå i regjeringens beslutningsgrunnlag, er i all hovedsak allerede etablert praksis.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Frank Bakke-Jensen', with a horizontal line above it.

Frank Bakke-Jensen